

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สุรีย์ จันทรโมลี ปร.ด.*, วิสาสิริ วสิวิรสิว ปร.ด.*, กิพย์สุคนธ์ ศรีลาธรรม ส.ม.**; ศิริวรรณ วิเศษแก้ว ส.ม.**

* คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ตำบลลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150

** คณะพยาบาลศาสตร์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

*** โรงพยาบาลบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี 15110

Abstract: The Community Participation in Resources Management and Environment Tourism Agriculture Health in Banmi District Lopburi Province

Chanthamolee S*, Waseewerasi W*, SrilathamT**, Wissetkaew S***

* Faculty of Health Sciences, Western University, Lat Sawai, Lam Luk Ka, Pathum Thani 12150

** Faculty of Nurse Burirum, Western University, Ban Yang, Mueang Buri Ram, Buri Ram, 31000

*** Banmi Hospital, Banmi, Lopburi, 15110

(E-mail: tipsukhon2512@gmail.com)

The objective of this research was to the participation of community leaders and people in resources management and environment tourism agriculture health in Lopburi Province. By found related and predicted. This research was a cross-sectional survey research. The instrument used for data collection was questionnaires. The samples of this research comprised totally 244 people who were involved with the operation of tourism agriculture health in Mahason Sub-district, Banmi District. Data were collected between January - February 2018. The data were then analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi - Square analysis, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient statistics, and predictive influence with multiple regression statistics. The research results indicated that the factors relating and predicting the participation in resources management and environment tourism agriculture health were shown at 67 percent, including motivation, and social support. Referring to the level of participation in resources management and environment tourism agriculture health as a whole, it was revealed at a low level accounted for 50.8% and followed by a moderate level and a high level accounted for 24.6% respectively. The results of this research suggested that the government and community agencies should participate in the joint management of resources and environment tourism agriculture health in order to develop and manage local resources including Thai traditional massage, herbal plants, herbal products development, the development of tourism agriculture health in terms of homestay or farm-stay, healthy food, and a learning center for managing resources and environment tourism agriculture health qualitatively and sustainably.

Keywords: Community Participation, Resources and Environment Management, Tourism Agriculture Health

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ จังหวัดลพบุรี โดยการหาความสัมพันธ์และอำนาจการทำนาย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ จำนวน 244 คน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ไคสแควร์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการทำนายอิทธิพลด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ร้อยละ 67 ได้แก่ แรงจูงใจและแรงสนับสนุนทางสังคม ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 50.8 ส่วนระดับปานกลางและระดับมาก เท่ากันร้อยละ 24.6 ผลการวิจัยครั้งนี้เสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพร่วมกัน เพื่อพัฒนาและจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ได้แก่

การนวดแผนไทย การปลูกพืชสมุนไพร การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพแบบโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์ อาหารเพื่อสุขภาพ เป็นศูนย์การเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพที่สมคุณภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ

บทนำ

การพัฒนาและส่งเสริมประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อยุทธศาสตร์การพัฒนาไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ 10 ปี (พ.ศ. 2559-2568) และมุ่งสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Wellness) กำลังเดินทางอย่างได้ผล ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลกมีมูลค่า 1.6 ล้านล้านบาท ขยายตัวปีละเกือบ 10 เปอร์เซ็นต์ ช่วยสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้ประกอบการเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 30¹ หนึ่งในธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่มีการพูดถึงกันมากในการเพิ่มขีดความสามารถคือการเป็น “ฮับ” ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/การแพทย์ (Medical Hub) หรือศูนย์กลางการแพทย์ ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือศูนย์กลางการแพทย์ (Medical Health Tourism) จึงเป็นธุรกิจที่ทำให้การท่องเที่ยวมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้กับประเทศไทย² การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง

การท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจหรือจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพ หรือบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ หรือเป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่กัน³ ในประเทศไทยได้มีการจัดรูปแบบกิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่แตกต่างหลากหลายบรรจุไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) ที่บริษัทนำเที่ยวเสนอขายให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ หนึ่งในรูปแบบที่ได้รับความนิยมคือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ (Tourism Agriculture Health) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมควบคู่กับการดูแลสุขภาพ เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรม เยี่ยมชมแหล่งการทำเกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริและการเรียนรู้ปลูกผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ ด้วยการฝึกฝนวิธีการปลูกผักพื้นบ้านสำหรับบริโภคได้เอง การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยในการทำเกษตรยั่งยืนแบบใหม่ ไร่ปุ๋ย ไร่ยาฆ่าแมลง มีพบปะสนทนาและพูดคุยกับนักวิชาการพื้นบ้านเกษตรกรรมไทย การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหมอยาพื้นบ้าน อาหารสมุนไพรที่มีแคลอรีต่ำ และเครื่องดื่มสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การนวดแพทย์แผนไทยและอบสมุนไพรเพื่อบำบัดรักษาโรคและบำรุงรักษาสุขภาพ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรสุขภาพและวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี และส่งเสริมสุขภาพของนักท่องเที่ยว เป็นการนำเอาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติสวยงามที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและตัวเกษตรกร ดังนั้นการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ จึงมีความสำคัญเพื่อให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการ การสร้างจิตสำนึกที่ต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต เพิ่มพูนพลังกำลัง ปรับสภาพจิตใจ หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เรียนรู้การใช้พลังธรรมชาติมาบำบัดสร้างสุขภาพให้แข็งแรง

อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ประเพณี และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่น่าสนใจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและส่งผลให้สภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของอำเภอบ้านหมี่ขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย จากแผนพัฒนาจังหวัดลพบุรี⁴ ปี 2557- 2560 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ มีงบประมาณเพียงร้อยละ 6.71 และจังหวัดลพบุรียังต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น บูรณาการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในการวิเคราะห์หาจุดอ่อนในการพัฒนา พร้อมพัฒนาศักยภาพที่โดดเด่น เพื่อให้จังหวัดลพบุรีมีศักยภาพในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ การท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านามา คิดเป็นร้อยละ 15.67 ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในแหล่งท่องเที่ยวรวมเป็นเงิน 1,145.89 ล้านบาท แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบ้านหมี่ที่สำคัญ คือ ศูนย์ศิลปาชีพประชาชนสุสานต์ โดยพระสุเมธาธิบดี ศูนย์วัฒนธรรมถิ่นไทยพวน ศูนย์แสดงสินค้าพื้นบ้านพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่แสดงวิถีชีวิตและถิ่นฐานบ้านเดิม แหล่งเรียนรู้วิถีกรรมธรรมชาติบ้านสวนขวัญเป็นชุมชนที่อยู่ริมคลองบางขาม ซึ่งเป็นสายน้ำประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ โดยไม่ใช้สารเคมี เน้นในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ล่องเรือชมธรรมชาติ และวิถีชีวิตริมน้ำกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ชมบ้านไม้โบราณ และเรื่องเล่าจากคลองบางขาม เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ชมการทำผ้าบาติก ชมพิพิธภัณฑ์เกษตรวิถีถิ่น ชมงานฝีมือสานตะกร้า ทั้งหมดนี้มีอยู่ในบางขาม อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจึงเหมาะแก่การส่งเสริมในการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพื่อการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้มีความปลอดภัย ให้เกิด

การกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน มีการสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจกับทรัพยากรในพื้นที่และเกิดแรงบันดาลใจที่จะดูแลพัฒนาปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพให้เกิดความยั่งยืน เพื่อเป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพในจังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์และวิธีการ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงสำรวจภาคตัดขวาง ทำการเก็บข้อมูลระหว่าง เดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ จำนวน 244 คน คำวนสูตรตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากรของ Daniel (2010)⁶ โดยมีสูตรการคำนวณดังนี้

การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร

$$n = \frac{[Za/2]2NP(1-P)}{[Z/a/2]2P(1-P)+(N-1)D2}$$

เมื่อ

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = จำนวนประชากรในการศึกษา

Z a/2 = ค่าสถิติมาตรฐาน จากตาราง Z ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 มีค่าเท่ากับ 1.96

P = 0.25 (การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ของ กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา⁷ พ.ศ. 2555 : การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวม มีส่วนร่วมน้อย P = 0.25)

D = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05

แทนค่า

$$n = \frac{[1.96]2x956x0.25x(1-0.25)}{[1.96]2x0.25(1-0.25)+(956-1)(0.05)2} = 220$$

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 220 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างหรือความผิดพลาดจากการเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 253 คน ได้แบบสอบถามคืนมาและสามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 244 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามแรงจูงใจต่อการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.959 และได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

wa

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.8 เพศชาย ร้อยละ 42.2 มีอายุระหว่าง 40-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.3 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 56.1 ปี อายุน้อยสุด 21 ปี และอายุมากที่สุด 88 ปี มากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 68.4 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 67.2 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 52.5 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 600 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.4 รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 5,588 บาทต่อเดือน รายได้ต่ำสุด 600 บาทต่อเดือน รายได้สูงสุด 30,000 บาทต่อเดือน

ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ พบว่าจำนวน 1 ใน 2 ของกลุ่มตัวอย่างมี

ระดับทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมาอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.7 และระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

แรงจูงใจต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ พบว่าจำนวน 1 ใน 2 ของกลุ่มตัวอย่างมีระดับแรงจูงใจต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 27.5 และระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 16.0 ตามลำดับ

แรงสนับสนุนทางสังคมต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ พบว่า อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 45.1 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.1 และระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 16.8 ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 50.8 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 24.6 เท่ากัน แสดงดังตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ (n = 244)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ (ในภาพรวม)	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมาก (80 – 100 คะแนน)	60	24.6
ระดับปานกลาง (61 – 79 คะแนน)	60	24.6
ระดับน้อย (1 – 60 คะแนน)	124	50.8

โดยใช้ข้อสังเกตของ Benjamin Bloom⁸

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ จำแนกรายด้าน (n = 244)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ	ระดับของการมีส่วนร่วม		
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)
ด้านการมีส่วนร่วมในการเสียสละพัฒนาและปฏิบัติ	82 (33.6)	100 (41.0)	62 (25.4)
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	82 (33.6)	76 (31.1)	86 (35.2)
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	76 (31.1)	92 (37.7)	76 (31.1)
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	73 (29.9)	87 (35.7)	84 34.4

ตารางที่ 3 ระดับทัศนคติ แรงจูงใจและแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ (n = 244)

ตัวแปร	ระดับมาก จำนวน (ร้อยละ)	ระดับปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ระดับน้อย จำนวน (ร้อยละ)
ทัศนคติ	114 (46.7)	123 (50.4)	7 (2.9)
แรงจูงใจ	67 (27.5)	138 (56.5)	39 (16.0)
แรงสนับสนุนทางสังคม	41 (16.8)	93 (38.1)	110 (45.1)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ได้แก่ ระดับการศึกษา อายุ (r = 0.135) ทัศนคติ (r = -0.449) แรงจูงใจ (r = -0.776) แรงสนับสนุนทางสังคม (r = -0.790) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ (p - value < 0.05) (ตารางที่ 4 และ ตารางที่ 5)

เมื่อนำเอาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทั้งหมด มาวิเคราะห์ด้วยสถิติถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อหาปัจจัยที่มีอำนาจ การทำนาย พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และสามารถทำนายการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.01) ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคม แรงจูงใจ โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 67 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ใช้วิธีคำนวณสถิติวิเคราะห์โคสแควร์ (n=244)

ตัวแปร	การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ			P-value
	มาก (จำนวน)	ปานกลาง (จำนวน)	น้อย (จำนวน)	
เพศ				0.687
ชาย	27	49		
หญิง	33	33	75	
สถานภาพสมรส				0.094
โสด	7	15		
คู่	45	81		
หม้าย/หย่า/แยก	6	8	28	
ระดับการศึกษา				0.013*
ประถมศึกษา	30	21	9	
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่าปริญญาตรี	45	12	3	
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	89	21	14	
อาชีพ				0.218
เกษตรกรกรรม	32	12	16	
ค้าขาย/รับจ้างทั่วไป	34	16	10	
รับราชการ/พนักงานบริษัทเอกชน	62	42	20	

* p - value < 0.05

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ รายได้ต่อเดือน ทักษะคติ แรงจูงใจ และแรงสนับสนุนทางสังคม กับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ โดยวิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (n = 244)

ปัจจัยส่วนบุคคล	การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
- อายุ	0.135	0.035*
- รายได้ต่อเดือน	- 0.044	0.493
- ทักษะคติ	- 0.449	<0.001**
- แรงจูงใจ	- 0.776	<0.001**
- แรงสนับสนุนทางสังคม	- 0.790	<0.001**

* p - value < 0.05 ** p - value < 0.01

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ระหว่างตัวทำนายและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ

ตัวแปรการทำนาย	B	Std. Error (B)	Standardized Coefficients (Beta)	t	p - value*
แรงสนับสนุนทางสังคม	-0.042	0.006	-0.472	-7.183	0.001
แรงจูงใจ	-0.029	.005	-0.386	-5.873	0.001

B (0) = 5.837 Std. Error B (0) = 0.164 R² = 0.672 Adj. R² = 0.669 Sig F < 0.05

วิจารณ์

การมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 50.8 จำแนกรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการเสียสละพัฒนาและปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.6 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 31.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 29.9 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,588 บาท ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีการศึกษาเพียงประถมศึกษา ทำให้ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ และไม่เห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ประกอบกับเป็นช่วงเริ่มต้นของโครงการ ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของการมีส่วนร่วมในการจัดการฯ จึงขาดความร่วมมือการร่วมด้วยไม่เต็มที จึงต้องมีการพัฒนาคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวในเรื่องของการประสานงาน มีการประชุมร่วมกันของฝ่ายต่างๆ สร้างภาวะการเป็นผู้นำ มีการปลูกจิตสำนึกรักท้องถิ่นและการรวมพลังของประชาชนระดมความคิดเห็น ทหาวิธีการเพิ่มรายได้และความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่า จัดระบบการประชาสัมพันธ์ การอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของกุลจิรา⁷ ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวกรณีศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.57 และจำแนกรายด้านก็อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ด้านการวางแผนและการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย 2.56 ด้านการดำเนินงานและการปฏิบัติตาม ค่าเฉลี่ย 2.89 ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย 2.47 ด้านการติดตามผลและการประเมินผล ค่าเฉลี่ย 2.34

ทัศนคติ ($r = -0.449$) อยู่ในระดับระดับปานกลาง ร้อยละ 50.4 ทั้งนี้ Schermerhorn⁹ ได้กล่าวว่าทัศนคติเป็นการวางแนวความคิด ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อของชุมชนที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมความร่วมมือต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ การมีทัศนคติที่ดีจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมที่ดี ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น จึงต้องสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดกับชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการฯ น้อย สอดคล้องกับการศึกษาของสุจิตราภรณ์¹⁰ ที่ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านบางเหริ่งใต้ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่าชุมชนยังไม่มีความพร้อมและทัศนคติในการให้บริการกับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง รวมถึงยังไม่มีมีการรวมกลุ่มหรือคณะกรรมการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

แรงจูงใจ ($r = -0.776$) อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.5 จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพอยู่ในระดับน้อย อธิบายได้ตามทฤษฎีการจูงใจของเฮอริซเบิร์ก (Herzberg's Theory of Motivation)¹¹ ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจและทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ ส่วนปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยช่วยป้องกันมิให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน ปัจจัยค้ำจุนเป็นปัจจัยที่เป็นสภาพแวดล้อมของงานไม่มีส่วนในการจูงใจ หรือทำให้เกิดความพึงพอใจแต่อย่างใด ซึ่งแรงจูงใจเป็นพลังขับเคลื่อนที่ทำให้ประชาชนในชุมชน เกิดความพอใจ และความพอใจต้องมาจากทัศนคติที่ดี จึงจะมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ เป็นการกระตุ้นให้ความร่วมมืออย่างเต็มกำลัง และมีความคิดริเริ่ม ช่วยให้ชุมชนมีขวัญและกำลังใจ

สามารถทำงานได้อย่างเต็มความสามารถของตน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ดังนั้นโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพจะต้องสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ให้ชุมชนตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญรวมถึงสร้างแรงบันดาลใจกับชุมชนว่าโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ จะเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของสังข์ทอง¹² ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านการจูงใจในการพัฒนาและการอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง

แรงสนับสนุนทางสังคม ($r = -0.790$) อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 45.1 อธิบายได้ตามแนวคิดของแคพแลน (Caplan, 1976)¹³ ว่าแรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ถูกคนได้รับโดยตรงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อาจเป็นทางข่าวสาร เงิน กำลังงาน หรือทางอารมณ์ ซึ่งอาจเป็นแรงผลักดันให้ผู้ใช้ไปสู่เป้าหมายที่ผู้ให้ต้องการ จากการวิจัยพบว่า สังคม ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงาน ขาดความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณในการดำเนินการช่วยในการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ทั้งนี้มีการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ ในการดำเนินงานร่วมกันของทุกภาคส่วน แต่สมาชิกในชุมชนขาดทัศนคติ แรงจูงใจและแรงสนับสนุนทางสังคมในการจะช่วยให้สมาชิกเกิดความร่วมมือในการดำเนินงานของโครงการ สอดคล้องกับเสวตรฉัตร¹⁴ ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ฟาร์มเห็ด เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษาพื้นที่ฟาร์มเห็ดในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ฟาร์มเห็ดทั้งหมดไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพมีคะแนนอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า 61 จุดอ่อนคือฟาร์มเห็ดยังไม่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

ในการพัฒนาศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ต้องใช้แรงสนับสนุนจากทุกภาคส่วน จากการวิจัยพบว่าแรงจูงใจและแรงสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลและสามารถคาดการณ์นายการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.01) ได้ถึงร้อยละ 67 สอดคล้องกับการศึกษาของ Alavanlı¹⁵ ศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในท้องถิ่น กรณีศึกษาในหมู่บ้านเขียดไฉ้ง ในบริเวณเขตป่าสงวนแห่งชาติเซเปียน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยสามประการที่ทำให้เซเปียนประสบความสำเร็จ คือ 1. การส่งเสริมเศรษฐกิจและการเมือง 2. การเสริมสร้างพลังอำนาจของประชากรท้องถิ่น และ 3. การพัฒนาของชุมชนภายในและภายนอก (นโยบายของรัฐ) รวมถึงการยอมรับของชุมชนในแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สรุป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสามารถทำนายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคม และแรงจูงใจ สามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพ ได้ร้อยละ 67 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.05) ได้แก่ ระดับการศึกษา อายุ ($r = 0.135$) ทัศนคติ ($r = -0.449$) แรงจูงใจ ($r = -0.776$) แรงสนับสนุนทางสังคม ($r = 0.790$) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 50.8 ระดับปานกลางและระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 24.6

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานภาครัฐและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพร่วมกัน เพื่อพัฒนาและจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ได้แก่ การวางแผนไทย การปลูกพืชสมุนไพร การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพแบบโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์ อาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสุขภาพที่สมคุณภาพและยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาเพ็ญ สุวรรณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ นุชนาถ รัตนสูงศักดิ์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความถูกต้อง และความครบถ้วนในเนื้อหาของแบบสอบถามและให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ ตั้งแต่ต้น จนงานวิจัย สำเร็จเรียบร้อย และขอขอบคุณคณะร่วมทำวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิราสิริ วีสิริวิวัฒน์ นางทิพย์สุนันท์ ศรีลาธรรม นางศิริวรรณ วิเศษแก้ว และประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน รวมถึงผู้ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้

References

1. ASEAN News Center. Public Relations Department. Health tourism (online) accessed on 27 March 2018 from http://www.aseanhai.net/ewt_news.
2. Thai Tourism Business Association. Health tourism market The Golden Opportunity of Thailand by Dr. Pichai Chonviharnphan, Dr. Papaporn Chunhajachai. (Online) Accessed on 25 March 2018 from <http://www.atta.or.th>
3. Health tourism. (Online) Accessed on 20 December 2017. From <http://kanittha.rpu.ac.th>
4. Lopburi Provincial Office Provincial Development Strategy Group Ministry of the Interior. Lopburi Development Plan Annual budget year 2014-2017. (Online) Accessed on 25 March 2017 from <http://banmi.lopburi.doae.go.th/Data.htm>
5. Lop Buri Tourism and Sports Office. Tourist statistics in Lopburi province. (Online) accessed on 27 March 2017. From http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/files/Lopburi_Draft.pdf
6. Daniel WW. Biostatics: Basic Concepts and Methodology for the Health; 2010
7. Kuljira Saowalakjinda. Community Participation In Management Of Tourist Attraction: A Case Study Of In-Buri District, Singburil Province. General Management Thesis. Rajamangala University Of TechnologyE Thanyaburi. 2012.
8. Bloom, Benjamin S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook II Affective Domain. London: Longman;1964.
9. Schermerhorn, J. R. Management (7th ed). New York: John Wiley & Sons. 2000
10. Sujitraporn Jussapalo. Community-based Agro-tourism Management at South Bang Rieang Community Khuan Nieng District, Songkhla Province. Master of Arts Thesis Silpakorn University, Nakhon Pathom. 2015.
11. Herzberg, Frederick, Bernarol and Synderman, Barbara Bloch. The Motivation to Work. New York : John Wiley and Sons, Inc. 1959.
12. Sangthong Si Fongchai. Community participation in ecotourism management in Mae Sa Mai home, Pong Yaeng Subdistrict, Mae Rim District, Chiang Mai Province. Master of Arts Thesis Department of Tourism Development Maejo University. Chiang Mai. 2015.
13. Chapin, F.S. Social participation and social intelligence (3rded). New York : Longman. 1977.
14. Sawetachat Nakachat. Guidelines For The Potential Development Of The Mushroom Farm To Support Agro-Tourism: Case Study The Mushroom Farm In Hatyai District, Songkhla Province. Master Of Business Administration Thesis.Tourism Managemeny. Graduate School Khon Kaen University. 2012.
15. Alavanh Phanthavong. The potential of ecotourism to contribute to local sustainable development: a case study in Kiet Ngong village in Xe Pian National Protected Area, Lao PDR. New Zealand: Massey University. 2009.